

recenzije ■ *recensions* ■ *recensiones*

**Anton TAMARUT, Da bismo imali udjela s Kristom.
Izabrane teme iz sakramentalne teologije, Glas Koncila,
Zagreb, 2009., 274 str.**

Čitava knjiga je prožeta, odnosno bolje reći, zagrljena teologijom Drugoga vaticanskog koncila. Anton Tamarut uspješno i vješto izabrane teme iz sakramentalne teologije pastoralno intonira, slijevajući na taj način u veoma skladno suzvučje ono dogmatsko i liturgijsko s pastoralno-teološko praktičnim.

Svjedoci smo krize kako u shvaćanju tako i u slavljenju sakramenata koja dovodi do njihova svođenja na tek ono folkloristički kulturno. Autor upozorava na opasnost ispražnjenja teološkoga i duhovnoga sadržaja sakramenata, te ukazuje na teološku i duhovnu dubinu, te bogatstvo Božjega susreta s čovjekom u slavlju sakramenata. Veoma je naglašena relacijska i preobražavajuća dimenzija sakramentalnih slavlja. Sakramenti su životni čini Crkve te ujedno i ponajprije čini Božje spasonosne ljubavi aktualizirani u konkretnim i vidljivim liturgijsko-pastoralnim oblicima crkvenoga života. Teofanijsko značenje sakramenata promatrano je kod Tamaruta kroz navjestiteljsku dimenziju, na koju nadovezuje govor o svetosti sakramentalnoga čina. Sâm, pak, sakramentalno slavlje Tamarut komunicira čitatelju kao

iskustvo svetoga u formi susreta u vjeri s neizmjernom i nedokučivom Božjom ljubavlju. U povijesno-spasenjskoj perspektivi za sakramente se može reći da u njima Bog Otac po Isusu Kristu u Duhu Svetome »nastavlja« prijateljski i spasenjski djelovati.

Sakramentalna pastoralna priprava za sv. potvrdu bi prema autoru trebala biti usmjerena »prema odgoju zrelih kršćana«, pri čemu kao glavni problem uviđa nemogućnost ili deficitarnost posredovanja iskustva življenoga kršćanstva. Nadalje, u pastoralno-katehetskoj sakramentalnoj pripravi autor stavlja naglasak na učenje kako biti integritan u kršćansku zajednicu sa snažnim osjećajem pripadnosti.

Osvjetljava se poseban odnos sakramenta potvrde prema Pedesetnici, gdje je dar Duha namijenjen Crkvi koja unutar koncilske ekleziologije postaje svjesna svoje uloge u povijesti svijeta.

Eklezijalna dimenzija prisutna u svakom sakramentu, radi njezina zaboravljanja i nenaglašavanja dovela je do »privatizacije« sakramenata. Naše župne zajednice sve više liče na birokratske zajednice, gdje se ispunjaju određene

obveze, umjesto da su sredine zalaganja i dijeljenja, gdje bi se intenzivno živjelo bogatstvo darova Duha Svetoga.

Autor ističe individualno-antropološki aspekt prema kojemu je potvrda milosna prilika i zadaća da mladi čovjek osobno, svjesno i odgovorno prihvati svoje krštenje te se odlučno opredijeli za vjeru.

Autor donosi veoma koristan pregled sakramentalne ispovijedi u suvremenim crkvenim dokumentima uz napomenu da je Drugi vatikanski koncil istaknuo liturgijsku, eklezijalnu i društvenu dimenziju sakramenata.

Unutar suvremenoga društvenoga i duhovnoga konteksta ispovijed se nerijetko doživljava kao medijski sadržaj, a grijeh kao vrsta robe koju se može dobro prodati i s kojom se može zaraditi i živjeti. Autor podsjeća da je u društvu koje je odbacilo duhovnu i moralnu stegu, grijeh sve više počeo gubiti religijsko značenje. Grijeh se iz ispovjedaonice preselio na pozornicu medija. U sekulariziranom poimanju grijeha ne postoji metafizičko zlo, grijeh u svojem medijskome ruhu kao da ne stvara više problem u savjesti, nego se predstavlja kao neka vrsta sedativa. Današnji je postmoderni čovjek posebno osjetljiv na institucionalne mehanizme nadzora, na organizirane i ciljane oblike uplitanja u njegov osobni život što se neizbježno odražava i na njegovo stajalište prema crkvenom nauku i praksi cjelovite sakramentalne ispovijedi. Dio vjernika u njoj više ne osjeća sigurnost i zaštitu. Autor tu vidi nedostatak ekle-

zijalnoga identiteta kod postmodernoga subjekta vjere. Svećenici kao službenici pomirenja nisu izvan ni iznad zajednice u kojoj se grijeh događa, nego trebaju biti služitelji pomirenja upravo usred zajednice. Zato Tamarut ističe potrebu, odnosno pastoralnu nužnost prema kojoj treba pomoći današnjemu vjerniku da očima vjere uvidi duboki egzistencijalni smisao i značenje ispovijedi, a da bi se to moglo, potrebno je prije toga Crkvu doživjeti kao zajednicu koja se po međusobnoj ljubavi i solidarnosti razlikuje od bilo koje druge svjetovne institucije, kao obitelj u kojoj radosno raspoloženje svih ovisi o zdravlju i uspjehu svakoga pojedinoga člana. Ukoliko se to ne događa, tada sakramentalna funkcija Crkve bez njezine snažne egzistencijalne uvjerljivosti mnogima, nažalost, ostaje nerazumljivom i teško prihvatljivom, zaključuje autor. Koji put se sakrament pomirenja shvaća reducirano i radi preopterećenosti ispovjednika, koji ga slave mehanički i rutinski. Autoru je veoma važno da se uoči značajna diskrepancija između jasnih i čvrstih načela, odnosno crkvenoga nauka i pastoralne prakse, koja je uvelike uvjetovana suvremenim društveno-kulturno-duhovnim okolnostima. Nakon Drugoga vatikanskoga koncila u novome Redu pokore umjesto dotad pretežito juridičkih i moralnih kvalifikacija, sakramenta pomirenja prevladavaju teološko-eklezijalne i personalno-egzistencijalne oznake, a u posljednje vrijeme sve se više u dokumentima crkvenoga učiteljstva poziva na tridentske odrednice i defini-

cije. Tamarut svjestan te *blage restauracije* naglašava potrebu kod sakramenta pomirenja sačuvati obilježje osobnoga susreta u kojem i po kojem dolazi do ozdravljenja i obnove osobnoga integriteta i dostojanstva za što je svakako nužan osobni pristup kao milosna iskrenost i predanje, a ne neki oblik psihološke torture. Danas je veoma važno, ističe autor, ne odustati od evangelizacije sakramenta pomirenja.

Kajanje autor promatra kao Božje djelo u čovjeku, osvojenost pokornika Božjom svetošću i ljubavlju. Do kajanja u čovjekovoj duši dolazi samo na Božji poticaj, pri čemu se upućuje na obraćanje kao na Božji dar i zadatak. Kajati se i priznati se krivim nikako nije patološka pojava, nego čin zrele osobe jer podrazumijeva svjesno odustajanje od želje za svemoću i bezgraničnim užitkom, nadižanje narcisoidnog odbacivanja vlastite nesavršenosti i odgovorno prihvatanje vlastitog načina postojanja.

Sakramenti kršćanske inicijacije povezani su unutar nove, prijateljske i djelotvorne prisutnosti Boga u čovjeku koja kod čovjeka rezultira bogolikošću, navodi autor. Primjerice kod sakramenta pomirenja valja uvijek više naglašavati društvenu te eklezijalnu dimenziju kako milosti tako i grijeha.

Kod bolesničkog pomazanja, bolest se pokazuje kao stanje u kojem čovjek dotiče granice svoje zemaljske egzistencije. Bolest može čovjeka dovesti do duboke rezignacije, malodušja, tjeskobe i očaja, pa i pobune protiv Boga. Upravo

zato sakrament bolesničkoga pomazanja valja promatrati u dubokoj povezanosti s onim temeljnim otajstvom koje se dogodilo u nama u sakramentu krštenja.

Zadaca zaređenih službenika koja iz njega proizlazi je okupljanje Božje obitelji kao bratsko-sestrinske zajednice, zatim odgajanje u vjeri te ulaganje svojih snaga u duhovni rast Kristova Tijela. Ministerijalno svećeništvo je u službi euharistijskoga dara, u službi njegova uprisutnjenja i posluživanja, a s druge strane ono iz istog otajstva izvire i njime se hrani i napaja.

Brak i obitelj povlaštena su mjesta gdje čovjek, na sliku Božju stvoren može i treba ostvariti ljubav kao svoj temeljni i urođeni životni poziv. Autor upozorava na opasnost kada se ljudske vrijednosti više ne dovode u vezu s Bogom kao apsolutnom vrijednošću, ženidba, umjesto da bude savez sklopljen u Božjoj nazočnosti i odgovor na njegov poziv, postaje obična ljudska veza koju sklappaju između sebe muž i žena. U takvim je okolnostima gotovo nemoguće shvatiti egzistencijalno značenje sjedinjenja, za koje Crkva drži da je sakrament. Tamarut napominje kako se specifičan element supružničkoga zajedništva nalazi u njegovoj sveobuhvatnosti prema kojoj brak nije tek mjesto gdje se zajedno radi i duhovno komunicira, nego i mjesto tjelesnoga susreta, koji obuhvaća cijelu osobu; brak nije tek ograničeno zajedništvo interesa nego zajednička sudbina »u radosti i žalosti, u zdravlju i bolesti«; brak nije savez na određeno vrijeme, nego

projekt za cijeli život. Sakramentalnost ženidbe znači da prihvaćanje s puno ljubavi među ljudima predstavlja i ostvaruje Božje prihvaćanje ljudi s puno ljubavi. Brak je nadalje Crkva u malome: tamo gdje se on živi u ljubavi, tamo se događa »veliko otajstvo« Kristove ljubavi prema Crkvi u smislu Ef 5,23.

Ženidbu autor promatra, kao i svaki drugi sakrament u optici spomen-čina, odnosno posadašnja i proročkoga navještaja događaja spasenja. Obitelj je za autora prisna zajednica života i ljubavi koja ima poslanje da uvijek više postaje i bude ono što jest – zajednicom života i ljubavi.

Tamarut smatra potrebnim istaknuti da u ovom vremenu obilježenom nedostatkom nade, svećenik čim više nastoji živjeti evanđelje nade, postajući tako njegovim vjernim glasnikom i svjedokom. Biti svećenik danas za Antona Tamaruta znači biti ponajprije svjedokom nade na službu zajednici. Svećenik je učitelj koji ne zaboravlja da je istovremeno i učenik. Na početku trećeg tisućljeća svećenik će poput svog Učitelja Krista morati više se kretati rubovima društva, tamo gdje žive i rade njegovi vjernici, trebat će mu snage i hrabrosti da im u Kristovo ime uputi poziv koji je Isus uputio Mateju: *Pođi za mnom!* (Mt 9,9). On je graditelj zajedništva, osoba koja u Isusovo ime okuplja i povezuje, služeći

jedinstvu i miru među ljudima i narodima. Gradeći to zajedništvo on se nikada ne smije umoriti, nego unositi u sve oblike i strukture pastoralnoga života i rada onu otvorenost, toplinu i iskrenost odnosa koji postoje u zajedništvu trojedinoga Boga.

Iako je tematski raznolika, knjigu *Da bismo imali udjela s Kristom. Izabrane teme iz sakramentalne teologije* povezuje sakramentalna milost prijateljske i djelotvorne prisutnosti Boga u čovjeku, koja čovjeka obnavlja čineći ga još više bogosličnim. Redci ove knjige obiluju biblijskim citatima, patrističkim promišljanjima koja se susreću u veoma lijepom i bogatom hrvatskomu jeziku sa suvremenim teološkim promišljanjima te s načelima i smjernicama crkvenoga učiteljstva, tvoreći na taj način skladno oblikovane cjeline koje itekako mogu koristiti ne samo studenticama i studentima teologije nego i vjeroučiteljicama i vjeroučiteljima, katehisticama i katehetama. Posebno pak može biti korisna braći svećenicima koji su svjedoci nade i služitelji sakramenata, kao teološko-pastoralno obogaćenje u njihovoj sakramentalno-pastoralnoj praksi. Stranice ove knjige mogu pomoći i svim ljudima dobre volje koji žele obogatiti svoje slavljenje i življenje sakramentalnih otajstava vjere.

Danijel Crnić